

NARODNI
DOM
MARIBOR

KONCERTNA
POSLOVALNICA

Komorni cikel 2019/2020

3. abonmajski koncert

Dvorana Union, Maribor, 28. januar 2020 ob 19.30

KVARTET DOVER

Spored

Ludwig van Beethoven (1770–1827)

Godalni kvartet št. 11 v f-molu, op. 95, »Serioso«

- I. Allegro con brio
- II. Allegretto ma no troppo
- III. Allegro assai vivace, ma serio
- IV. Larghetto espressivo - Allegretto agitato

Benjamin Britten (1913–1976)

Godalni kvartet št. 1 v D-duru, op. 25

- I. Andante sostenuto - Allegro vivo - Andante - Allegro
- II. Allegretto con slancio
- III. Andante calmo
- IV. Molto vivace

Paul Hindemith (1895–1963)

Godalni kvartet št. 3 v C-duru, op. 16

- I. Živahno in zelo energično
- II. Zelo počasi
- III. Finale. Izredno živahno

Leta 1792 je **Ludwig van Beethoven** zapustil rodni Bonn, da bi poiskal srečo in uspeh na Dunaju, v glasbeni in kulturni metropoli, kjer se je sprva uveljavil kot pianist in odličen improvizator. Že pet le poprej je bila njegova srčna želja, da bi se lahko glasbo učil pri Mozartu, vendar je ta zaradi spleta okoliščin ostala neuresničena. Tako je kompozicijsko znanje skušal pridobiti pri slavnem Josephu Haydnu, pri katerem pa naj se ne bi – kot je kasneje sam zapisal – pravzaprav ničesar naučil. Takšne nekoliko egocentrične izjave verjetno ne gre jemati povsem resno, gotovo pa je bila posledica zelo raznolikih karakterjev obeh skladateljev – če se je Haydn pogosto vedel nekoliko preveč zaščitniško, pa je v Beethovnu vrela svobodna, revolucionarna kri, ki ni prenašala omejitev. Pa vendar je moral Beethoven Haydna kot skladatelja izredno ceniti. To se kaže predvsem v tem, da se mladi skladatelj zelo dolgo ni spopadel s simfonijo in godalnim kvartetom, torej z vrstema, ki ju je utemeljil in do popolnosti obvladal prav Haydn.

Prve kvartete je napisal leta 1800, ki še kažejo na to, da se je Beethoven želel umestiti poleg Mozarta in Haydna, z novo serijo kvartetov 1806 pa se je odpovedal salonskosti in skušal tudi kvartetno vrsto napolniti s formalno novimi rešitvami in vsebinskimi idejami. Skladateljev *Godalni kvartet op. 95* je trdno vpet v srednje obdobje, a hkrati že zelo jasno najavlja ezoteričnost poznega opusa. Beethoven je s komponiranjem kvarteta pričel poleti leta 1810, končal pa ga je jeseni naslednje leto. Prav v tem času je doživljal številne osebne pretrese. Najprej mu je skupina plemičev leta 1809 zagotovila letno rento brez vsakršnih pogojev, zaradi česar je pričel resno razmišljati o tem, da bi si ustvaril družino. Tako je leta 1810 dvoril devetnajstletni Theresi Malfatti, sestrični svojega zdravnika, a je dekle ponudbo odklonilo. Zdi se, da bi prav ti dogodki lahko predstavljali vsebinsko matrico, iz katere je izrasel kvartet, na katerega naslovnico rokopisa je skladatelj zapisal *Quartetto serioso*, kar označuje posebno idejno težo.

Delo je bilo izvedeno šele leta 1814, nato pa dve leti kasneje tudi izdano. Toda kmalu zatem je Beethoven pisal angleškemu glasbeniku Georgeu Smartu, da je »kvartet napisan za majhno skupino poznavalcev in ga ne gre nikoli izvesti v javnosti«. V resnici se delo izrazito razlikuje od ostalih skladb srednjega obdobja, ki se zdijo po osnovnem razpoloženju herojska – zdi se, da Beethoven verjame v možnost spreobrnitev človeštva, da ga napaja humanizem in vera v boljšo prihodnost. Toda vse to ne velja za *Kvartet op. 95*, ki je izredno komprimiran in temačen. Motivični material se zdi utesnjen, skoraj vsak poizkus dvigajoče melodične linije je obsojen na dokončen spust ali pa se nenadoma ustavi in daje občutek nedokončanega fragmenta. Vsi trenutki, v katerih skuša dobiti glasba bolj lirični zamah, pa se zdijo vstavljeni v glasbo nekje od zunaj, kar pomeni, da je svet upanja daleč.

Prvi stavek se pričinja z izbruhom, ki mu takoj sledi premor, nato sledi nova reakcija in nov premor, šele nato pa nas skladatelj zavije v daljši, bolj liričen odgovor. Toda nadaljevanje je spet polno divjih naraščanj, hipnih umikov in presenetljivih obratov. Drugi stavek je domišljen polifono kot fuga – zdi se, da je vsak instrument izoliran in riše svojo podobo stanja. Tretji stavek se prične podobno kot prvi, z izbruhi in nato pomenljivimi rezi, tako da šele zadnji stavek vzpostavlja bolj široko razprostrto atmosfero, ki vodi do hitre, ekstatične kode.

Benjamin Britten (1913–1976) med skladatelji 20. stoletja sodi med tiste redke avtorje, ki jim je zgodovina prisodila posebno, izstopajoče mesto ne glede na to, da se niso podali v boj za hitrimi inovacijami in razbijanjem tradicionalnega glasbenega stavka. Med Brittnove najpomembnejše učitelje lahko gotovo uvrščamo skladatelja Franka Bridga, ki ga je mladi skladatelj spoznal prek svoje prve učiteljice violine Audrey Alston. Bridge, ki je sicer poučeval predvsem violino, je bil tako navdušen nad mladeničevimi kompozicijskimi poizkusi, da se je z njim spoprijateljil in ga uvajal v skrivnosti kompozicije, hkrati pa je vplival tudi na izoblikovanje nekaterih Brittnovih zelo jasnih

svetovnonazorskih potez, med katere gotovo sodi pacifizem.

Med deli, ki jih je kot prva Britten pokazal Bridgeu, so najbrž bili tudi poizkusi godalnih kvartetov, ki so nastali med letoma 1928 in 1933. Nobenega izmed teh poizkusov Britten ni vključil v svoj uradni, oštevilčeni opus, tako nosi številko 1 šele godalni kvartet, ki je nastal leta 1941, torej že po smrti Bridgea. Aprila leta 1939 je Britten skupaj s svojim partnerjem, znamenitim tenoristom Petrom Pearsom, zapustil Anglijo in se odpravil v Združene države Amerike; tam je nekaj časa prebil tudi v znameniti komuni, nabrani okoli ameriškega pesnika W. H. Audena. Vendar sta bila Britten in Pears vendarle vzgojena v bolj »viktorijanskem« angleškem slogu in jima je kaotični Audenov svet kmalu presedel; tako sta svojo srečo iskala drugje.

Julija leta 1941 je Britten sprejel naročilo mecenke Eizabeth Sprague Coolidge, in sicer da napiše godalni kvartet. Coolidge je sicer strastno podpirala nastanek novih del za to tradicionalno godalno komorno zasedbo ter je podobno naročilo oddala že Bartóku (*Peti godalni kvartet*) in Schönbergu (*Četrti godalni kvartet*). Britten je skladbo ustvarjal v skromni lopi zakoncev Ethel Bartlett in Rae Roberston, britanskega pianističnega dua. Skladatelj sam je bil do naročila precej ambivalenten. Po eni strani je v pismih omenjal, da bo kar težko napisati kvartet v zelo kratkem času, vendar pa se bo že potrudil, ker se obeta lep kupček denarja. Podobno se je norčeval tudi iz nagrade Kongresne knjižnice iz Washingtona, ki so mu jo podelili po prvi izvedbi naslednjega leta. Toda mecenki je povedal, da kvartet uvršča med svoja najboljša dela.

V delu se jasno zrcali Brittnov premik k bolj eksperimentalnemu odnosu do instrumentalnih tekstur, kar kažejo pogosti kontrasti v tempu, ki jih lahko povežemo z Beethovnovim *Godalnim kvartetom op. 130*. Drugače pa eterični diatonični začetek jasno namiguje na neoklasicistične vplive, predvsem Stravinskega in še bolj Coplanda, s katerim se je Britten veliko družil prav v času pisanja kvarteta.

Brittovo izredno občutljivo uho za pretanjene teksture izdaja že začetek z dvema visokima violinama v ozki legi in pizzicati violončela – gre za zvočnosti, ki so blizu opisom morske pokrajine v le nekoliko kasneje nastali operi *Peter Grimes*. Ta prva zvočnost se nato v obliki rondoja izmenjuje s hitrimi pasažami drugega tempa. Po koračniškem scherzu, ki s svojimi paralelami spominja na Šostakoviča, nas tretji stavek z zibajočim petčetrtskim metrumom spet približuje miru morskih krajev Grimesa. Tudi zadnji stavek prinaša kontraste – poleg hitrega kontrapunkta v scherzu še ostre, poudarjene akorde in unisono temo za violini in violo. V takih napetostih, kombiniranih z bolj spokojnimi odseki, je morda mogoče prepoznati skladateljeve občutke, dokumentirane tudi v pismu iz časa nastajanja kvarteta: »Muči me domotožje in v resnici uživam le v pokrajini, ki me spominja na Anglijo.«

Drugeče kot Britten se je **Paul Hindemith** (1895–1963) v svojem zgodnjem ustvarjalnem obdobju jasno postavil na stran sodobnega, celo prevratniškega. Zanimal ga je ekspresionizem, nato je želel prekiniti vse vezi s pretirano emocionalnim izrazom 19. stoletja in našel zatočišče v neobaroku nove stvarnosti. Toda v tridesetih letih je že čutil, da mora varovati tradicijo in je naenkrat iz njenega rušitelja predsedal v njenega skrbnika, s čimer je postajala njegova glasba vse bolj sorodna Brittovi.

Hindemithov *Godalni kvartet št. 3* je mogoče prišteti med zgodnejša dela. Pravzaprav gre za prvo delo, po katerem je na mladega skladatelja postala pozorna tudi mednarodna javnost. Petindvajsetletni skladatelj ga je napisal za tekmovanje, ki ga je razpisala prav Brittova mecenka Elizabeth Sprague Coolidge. Na tekmovanju je bil sicer zavržen, a toliko bolj je bila nad delom navdušena komisija festivala za novo glasbo v Donaueschingenu, ki je delo sprejela v svoj program. Toda sledili so novi zapleti – kvartet, ki bi moral delo izvesti, je skladbo ocenil kot pretežko, zato se je Hindemith stvari lotil sam in ustanovil kvartet, v katerem je sam igral violo, in tako je nastal slaviti Kvartet Amar, ki je kmalu gostoval po celi Evropi.

Hindemith v skladbi sicer še vedno eksperimentira z različnimi slogi in vplivi. Prvi stavek, napisan v ohlapni sonatni obliki, preveva izrazita vitalnost, kot osrednji vpliv pa se razodeva Schönberg. Počasni stavek kaže še na ostanek ekspresionizma, kar lahko razpoznamo v temnih barvah in zelo ekstenzivnih obdelavah tematskega materiala. Povsem kontrasten je živahen finale, ki se s svojo diatonično harmonsko podobo močno oddaljuje od kompleksnosti predhodnih stavkov, ugibati pa je mogoče, da je nastal pod vtisom glasbe Dariusja Milhauda.

Gregor Pompe

KVARTET DOVER

Joel Link, violina
Bryan Lee, violina
Che-Hung Chen, viola (na tej turneji namesto redne članice Milene Pajaro-van de Stadt)
Camden Shaw, violončelo

Kvartet Dover danes velja za enega najbolj prepoznavnih nardarjenih mladih godalnih kvartetov, ki so zasloveli že pri zgo-

dnji mladosti. Leta 2010 so prejeli veliko nagrado na tekmovanje Fischerhoff, nagrade na Mednarodnem tekmovanju v Londonu ter leta 2013 prvo nagrado na Mednarodnem tekmovanju za godalne kvartete v Banffu. V okviru nagradne koncertne turnee leta 2014 so nastopili tudi v Berlinu, Bremnu, Düsseldorfu, Nürnbergu in Hamburgu ter navdušili občinstvo, novinarje in organizatorje.

Glasbeniki so kvartet ustanovili leta 2008 na Curtisovem inštitutu za glasbo, ko so bili stari le 19 let. Njihov navdih se napaja v zapuščini godalnih kvartetov Vermeer in Guarneri, ob tem pa koncertnim sporedom dodajajo edinstveno mladostno navdušenost in glasbeno prepričljivost. Revija *The Strad* je nedavno zapisala, da se kvartet »že oddaljuje od svojih vrstnikov s svojo izjemno interpretacijsko zrelostjo, tonsko prefinjenostjo in napetim skupinskim občutkom.« Člani kvarteta so nastopili kot solisti z nekaterimi najbolj priznanimi svetovnimi orkestri, med

Kvartet Dover

njimi so Orkester iz Philadelphije, Filharmonični orkester iz Tokia, Simfonični orkester iz Kansasa ter Koncertni orkester BBC.

Ob več evropskih koncertnih turnejah je Godalni kvartet Dover nastopil tudi v londonski dvorani Wigmore, na Bienalu v Parizu, v Beethovnovi hiši v Bonnu, Filharmoniji Köln, amsterdamskem Concertgebouwu, v Regensburgu, Münchnu, Salzburgu, Ženevi, Berlinu, Frankfurtu, Innsbrucku, Bruslju, na gradu Esterházy, na festivalih Kulturno poletje Nordhessen, Festivalskih igrah Mecklenburg-Pomorjansko in Schwetzingen, na glasbenem festivalu Rheingau, Samostanskih koncertih Maulbronn in na Dresdenskem glasbenem festivalu. V preteklem letu so med drugim nastopili v Koncertni hiši Berlin, dvorani Wigmore, Filharmoniji na Labi v Hamburgu ter tudi v Baslu, Amsterdamu, Ženevi in Badenweilerju.

Leta 2016 je pri založbi Cedille izšel njihov prvi posnetek, na njem pa so se s kvarteti in Mozartovim godalnim kvintetom poklonili prvemu posnetku Kvarteta Guarneri. Predlani so pri isti založbi izdali album *Voices of Defiance* z glasbo iz obdobja druge svetovne vojne (Šostakovič, Ullmann in Weinberg). V preteklem letu je izšla zgoščenka s Schumannovimi godalnimi kvarteti, v letu 2020 pa načrtujejo snemanje vseh Beethovnovih godalnih kvartetov.

Kvartet je lociran v Philadelphiji. V sezoni 2013/2014 so bili kot prvi godalni kvartet nominirani za rezidenčni kvartet na Curtisovem Inštitutu za glasbo. Zasedba je poimenovana po godalnem kvartetu *Dover Beach*, ki ga je napisal Samuel Barber, eden najslavnejših študentov Curtisovega inštituta.

Leta 2015 je Godalni kvartet Dover prejel Clevelandsko nagrado za godalne kvartete in nato nagrado ter podporo Avery Fisher.

Glasbeniki igrajo na naslednje instrumente: Joel Link na violino Jeana-Baptista Vuillauma iz Pariza (1857), na posodo od Desiree Ruhstradt, Bryan Lee na violino Riccarda Antoniazija iz Milana (1904), Camden Shaw pa na violončelo Franka Ravatina (2010).

Napovedujemo in vabimo

NÜRNBERŠKI SIMFONIKI

Howard Shelley,
dirigent in pianist

28. februar 2020 ob 19.30,
dvorana Union, Maribor

4. koncert Orkestrskega cikla in za izven

*Sporod: Felix Mendelssohn-Bartholdy,
Edward Elgar*

Nürnbergski simfoniki

Howard Shelley

Žiga Brank

Petar Milič

Žiga Brank, violina
Petar Milič, klavir

25. marec 2020 ob 19.30,
dvorana Union, Maribor

4. koncert Komornega cikla in
za izven

*Sporod: Robert Schumann,
Ludwig van Beethoven*

◀ NARODNI DOM MARIBOR ▶

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor, od ponedeljka do petka od 9.00 do 16.00,
ob sredah od 9.00 do 17.00, ob sobotah od 9.00 do 12.00 ter uro pred vsako prireditvijo.

Dvorana Union: uro pred vsako prireditvijo.

☎ (02) 229 40 11, 229 40 50, 031 479 000, 040 744 122

✉ vstopnice@nd-mb.si; **spletni nakup vstopnic:** <http://nd-mb.kupikarto.si/>

📘 www.facebook.com/narodni.dom.maribor

🌐 www.nd-mb.si

VEČER
RADIO CITY